

Esztétikum és szakralitás Farkas Gábor:
A megtalálás öröme,
 Magyar Napló Kiadó, 2018.

Farkas Gábor tanulmánygyűjteményének címe (*A megtalálás öröme*) találoan utal arra az önfeledt keresésre, kutakodásra, ismerkedni vágyásra, amellyel a szerző egy-egy irodalmi alkotás felé közelít, hogy a szimpla olvasásélményen túl valami igazán lebilincselő, komoly értéket találjon. Jelen kötet azon írása-inak gyűjteménye, amelyben felismerhető a rábukkanás, a megtalálás és az azonosulás öröme.

A könyv három fejezete háromféle megközelítést tartalmaz.

Az első ciklus („*Ha vihar volnék*”) íróportrék gyűjteménye. Őt – a szerző világfelfogásához, értékrendjéhez közel álló – kiváló alkotóra vethetünk sajtós nézőpontból egy pillantást. Nem klasszikus értelemben vett portrékról van ugyanis szó, hanem a „Miért szeretem?” aspektusából kalauzolja az olvasót Farkas Gábor az érintett író életműve, életpályája felé.

A göröscső alá vett alkotók többsége már nem él közöttünk. Talán nem elhanyagolható az a tény sem, hogy az ötből négy szerző erdélyi kötődésű. Némi-lyük politikai okokból vagy az irodalmi kánonokat kézben tartók esztétikai-irodalomelméleti ítélete miatt lett partvonalon kívüli író. Ebbe a körbe tartozik például Reményik Sándor, akit egy vészterhes korszakban az akkor hatalmon lévők irredentának bélyegeztek, és száműztek az irodalmi köztudatból. Farkas igyekszik eltávolítani az életműre ragasztott címkét, megállapítva, hogy Reményik alkotásaiban semmiféle idegengyűlölet nem lelhető fel, és az a hetven-négy vers is, amelyet Végvári álnéven írt 1918 és 1921 között, csupán „a magyarságot buzdította kitartásra, a szülőföldön maradásra”.

Nem kevésbé vitatott személyiség Szilágyi Domokos sem, akinek költészetét a paradigmaváltások határán helyezi el Farkas Gábor, jelezve, hogy a Forrás-nemzedékhez köthető erdélyi alkotó nemigen skatulyázható be az esztétikai és eszmei minősítések egyikébe sem. Megmarad egyéninek és egyedinek. Ehhez nagyban hozzájárul a modern és posztmodern formai törekvések alkalmazásán túl például az a tény is, hogy Szilágyinak nincs ugyan egyetlen olyan alkotása sem, amely közvetlen istenhitet sugalmazna,

a szakrális tartalom azonban beépül költészetébe – néhol szarkasztikus humorral, máskor véresen komoly morális tartalommal.

Kifejezetten a moralitás kérdése irányítja a szerző figyelmét Simone Weil munkásságára. És persze az a megkerülhetetlen tény, hogy napjainkra a francia zsidó családban született alkotó „a spirituális jellegű keresztény irodalom egyik legtöbbet idézett szerzőjévé vált”. Farkas Gábor végigvezeti az olvasót azon az érzelmi és erkölcsi változást eredményező úton, amely során a spanyol polgárháború anarchista rémtetteiből kiábránduló Simone Weil az őt érő misztikus hatások nyomán a „testvériségetika” szószólójává lesz.

A közösség megtartó ereje, az identitáskérdés kulcsszerepet játszik Kányádi Sándor költészetében is, aki a Ceaușescu-korszak diktatúráját kényszerűségből gyermekversekkel vészelte át. Mondanivalója azonban így is célba ért. Az 1989-ben Debrecenben kiadott gyűjteményének (*Sörény és koponya*) üzenetversei a megmaradást, a kitartást, az önbecsülést erősítették a kisebbségi létben élő erdélyi magyar-ságban.

A fent felsorolt alkotóktól némiképp eltér Csender Levente alkotói helyzete. Bár az erdélyi identitásra, a kisebbségi létre utaló elemek az ő munkáiban is óhatatlanul megjelennek – de a novelláiból tükröződő állapotrajzok mégis újfajta aspektusát villantják fel ennek a világnak. Első novelláskötetében célirányosan gyermeki perspektívából láttatja a '80-as évek megpróbáltatásait. De Farkas Gábor meglátása szerint későbbi írásaiban is a személyesség felől közelít, és az érzelmet kiváltó szociografikus pontos-ságra helyezi a hangsúlyt.

A kötet második fejezete (*A bánat liturgiája*) kifejezetten vallási-egyház történeti tanulmányokat tartalmaz. Itt olvashatjuk egyebek mellett a nagyváradi református családból származó, rekatolizáló Pázmány Péter egyik prédikációjának (*Az utolsó ítéletnek rettentességéről*) elemzését, megismerhetjük az egyiptomi Szent Makariosz történetét, aki egy kalandos és vészterhes életszakasz után a világból kivonulva kezdett új életet a sivatag szélén egy barlangvájatban – majd másokat befogadva egy remetetelep vezetője lett. De szó esik a fejezetben a csángó magyarokról, akik számára már nem a nyelv az identitástudat kulcsa, hanem a katolicizmus. Felvillan Prohászka

Ottokár alakja, aki megkísérelte újra elhelyezni „a tudomány lélektelen társadalmában az istenit”, és elemzi a szerző Serédi Jusztinián hercegprímás szerepét, aki a Horthy 1944-es kiugrási kísérletének kudarcra utáni vészterhes időkben kísérletet tett az Országgyűlésben Szálasi Ferenc hatalomra kerülésének megakadályozására.

A kötet eme szakasza inkább történelmi és vallásfilozófiai megközelítésű írásokat tartalmaz. Az irodalmi vonatkozás talán csak a Pázmány Péter körüli vizsgálódásokban érhető tetten. A zárófejezet (*Megtaláltak is lehessünk*) írásai a kortárs szerzők közelmúltban megjelent könyveinek ismertetései, kritikai elemzései.

Az idősebb generációt képviselő Dobozi Eszter két könyvének és a vajdasági Bogdán József válogatott verseinek bemutatása mellett csupa – a szerzőhöz életkorban és stílusban is – közelálló pályatárs munkáinak ismertetésére kerül sor.

Iancu Laura irodalmi tevékenységét a kezdetektől figyelemmel kíséri a szerző, így komoly összevetési alapja van, és megállapítását, miszerint Iancu Laura művészetében az epika és a líra szerves, egymást inspiráló egységet alkot, kétely nélkül elfogadhatjuk.

Korpa Tamás és Térey János költészete nemcsak a két szerző debreceni kötődése nyomán rokon, hanem a stílus, az építkezés is sok ponton találkozik. Ám míg Korpa itt vizsgált kötete (*Egy híd térfogatá-*

ról) az izgalmas építkezés mellett olykor kibogozhatatlan ívekhez is vezet a recenzens megállapítása szerint, addig Térey verses novelláiban (*Átkelés Budapest*) egy prózai díszletek közt munkálkodó lírai én lendíti tovább a korábban már megépített alapokat egy merészebb, új struktúrába.

Ugyancsak debreceni kötődésű Lajtós Nóra, akinek tanulmánygyűjteményéről körültekintően alapos ismertetést ad Farkas Gábor – kiemelve az általa is vizsgált Szilágyi Domokossal foglalkozó írásokat, illetve Sánta Ferenc novelláinak elemzését.

A Cseke Ákos létfilozófiai esszéit bemutató írás pedig mintegy választ nyújt a kötet címében olvasható gondolatra, hiszen az érintett szerző is a megtalálás öröme helyezi a hangsúlyt, lett légyen szó Krúdy hőseiről vagy Loyolai Szent Ignác gondolatairól. Picasso híres kijelentését idézi: „Én nem keresek: én találok.”

Sokszínű és érdekes gyűjtemény Farkas Gábor könyve. A szerző a Görömbei-iskola utolsó nemzedékének tagja. Mentorának útmutató gondoskodása nem maradt nyom nélküli: az egykori tanítvány kiváló érzékkel nyúl a vizsgált irodalmi művekhez és azok alkotóihoz. Miként az ajánló soraiban Pécsi Györgyi is megfogalmazta: „irodalomértésében és érték közvetítésében rokonszenvesen együtt áll esztétikum és gyakorlati erkölcs, megtartó nemzeti érték és kétezer éves keresztény szakralitás”. **Oláh András**

Holló Barnabás: Szent István palotájának, Szent Imre szülőházának emléktáblája (Székesfehérvár, 1930)